

ХЕРСОНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН, УПРАВЛІННЯ І БІЗНЕСУ
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ, ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

та тематика контрольних робіт для студентів заочної форми навчання

з дисципліни **УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ**

для студентів	3 курсу
підготовки	першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузі знань	05 – Соціальні та поведінкові науки
спеціальності	051 – Економіка
освітньо-професійної програми	Економіка підприємства і бізнес-аналітика
факультету	Міжнародних економічних відносин, управління і бізнесу

Хмельницький – 2024 р.

Методичні рекомендації та тематика контрольних робіт для студентів заочної форми навчання з дисципліни «Управління витратами» підготовки фахівців на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти спеціальності 051 – Економіка.

РОЗРОБНИКИ: Мєшкова-Кравченко Н.В., старший викладач кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки.

Рецензент: Олійник Н.М., доцент кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки, к.т.н., доцент.

Затверджено на засіданні кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки

Протокол № 1 від « 02 » 09 2024 року

В.о. завідувача кафедри

Наталія ШАНДОВА

УЗГОДЖЕНО:

З НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИМ ВІДДІЛОМ

Реєстраційний номер № 48/031-04.09.2024 р.

ЗМІСТ	с
Вступ	4
1. Програма навчальної дисципліни	4
2. Структура навчальної дисципліни	5
3. Контроль знань студентів	6
4. Мета та вимоги до виконання контрольної роботи з дисципліни	6
5. Завдання контрольної роботи та методичні рекомендації до їх виконання	8
6. Рекомендована література	14

ВСТУП

Метою навчальної дисципліни «Управління витратами» є засвоєння понятійного апарату, методології і прикладного інструментарію планування, обліку, контролю та аналізу витрат; набуття здатностей прийняття управлінських рішень щодо управління витратами задля ефективного управління діяльністю суб'єктів господарювання.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у студентів компетентностей:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- здатність здійснювати професійну діяльність у відповідності з чинними нормативними та правовими актами;
- здатність обчислювати витрати підприємства, собівартість продукції, здійснювати аналіз витрат;
- здатність приймати обґрунтовані рішення щодо управління витратами.

Очікувані результати навчання

Внаслідок вивчення навчальної дисципліни студент повинен бути здатним продемонструвати такі результати навчання:

- знати та використовувати економічну термінологію щодо витрат;
- розраховувати витрати підприємства, собівартість продукції, собівартість одиниці продукції, проводити аналіз витрат суб'єктів господарювання;
- застосовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування пропозицій та прийняття управлінських рішень суб'єктами господарювання;
- використовувати нормативні та правові акти, що регламентують професійну діяльність.

1. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. *Основи управління витратами*

Тема 1. Загальна характеристика витрат

Сутність та роль витрат у функціонуванні підприємства. Класифікація витрат.
Структура витрат

Тема 2. Концептуальні засади управління витратами на підприємстві

Сутність управління витратами. Функціональний, організаційний та мотиваційний аспекти системи управління витратами. Принципи управління витратами. Методи управління витратами: абсорпшен-костинг, стандарт-костинг, директ-костинг, таргет-костинг, кайдзен-костинг, бенчмаркінг витрат, кост-кілінг, метод LCC, метод VCC

Тема 3. Обчислення собівартості продукції

Основи обчислення собівартості окремих виробів. Методи та способи калькулювання собівартості продукції. Особливості калькуляції в одно- і багатопродуктовому виробництві. Калькуляції у комплексних (сумісних) виробництвах. Прогнозування собівартості продукції на етапах її розробки та освоєння виробництва

Тема 4. Формування витрат за місцями і центрами відповідальності

Концепції управління витратами за місцями їх формування та центрами відповідальності. Функціональний і територіальний аспекти побудови місць витрат і центрів відповідальності

Змістовий модуль 2. Окремі аспекти управління витратами

Тема 5. Контроль витрат і стимулювання економії ресурсів

Система внутрішнього контролю на підприємстві. Контроль витрат в умовах застосування системи гнучких кошторисів. Форми стимулювання економії ресурсів.

Тема 6. Оптимізація операційної системи підприємства за критерієм витрат.

Методика оптимізації запасів та інтервалів поставки матеріалів. Методи оцінювання матеріалів у запасах. Обґрунтування форми забезпечення операційної системи устаткуванням.

Тема 7. Система «Витрати-випуск-прибуток»

Передумова і сфера застосування системи «Витрати-випуск-прибуток» (CVP-аналізу). Показники CVP-аналізу та їх роль в оцінюванні роботи (проєкту). Вплив структури витрат на прибутковість підприємства за умов динамічної операційної діяльності.

Тема 8. Бюджетування як розробка концепції ведення бізнесу

Поняття бюджету. Цілі, завдання та структура бюджетів на підприємстві. Бюджет прямих витрат на матеріали. Бюджет прямих витрат на оплату праці. Бюджет загальновиробничих витрат. Бюджет комерційних витрат. Бюджет загальногосподарських витрат. Переваги та недоліки бюджетування.

2. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви тем згідно освітньої програми	Кількість годин				
	заочна форма				
	усього	у тому числі			
л		п	л.р.	с.р.	
Змістовий модуль 1. Основи управління витратами					
Тема 1. Загальна характеристика витрат	8	2			6
Тема 2. Концептуальні засади управління витратами на підприємстві	18	2			16
Тема 3. Обчислення собівартості продукції	18		2		16
Тема 4. Формування витрат за місцями і центрами відповідальності	6				6
Разом за змістовим модулем 1	50	4	2		44
Змістовий модуль 2. Окремі аспекти управління витратами					
Тема 5. Контроль витрат і стимулювання економії ресурсів	10	2			8
Тема 6. Оптимізація операційної системи підприємства за критерієм витрат	12		2		10
Тема 7. Система «Витрати-випуск-прибуток»	18		2		16
Тема 8. Бюджетування як розробка концепції ведення бізнесу	10				10
Разом за змістовим модулем 2	50	2	4		44
Контрольна робота (ЗФН)	20				20
Усього годин	120	6	6		108

3. КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Оцінювання знань студентів відбувається згідно до положення «Про оцінювання навчальних досягнень студентів ХНТУ» схваленого Вченою радою університету від 16.10.2019 року протокол № 2.

Оцінювання знань студентів заочної форми навчання здійснюється на основі результатів виконання і захисту контрольної роботи та заліку - за 100-бальною шкалою.

Схема нарахування балів, які отримують студенти заочної форми навчання з навчальної дисципліни

№ з/п	Вид навчальної діяльності студента	Сума балів
1.	Виконання контрольної роботи	15
2.	Захист контрольної роботи	25
	Поточна успішність (всього)	40
	Залік	60
	Всього балів	100

Переведення балів 100-бальної шкали в національну та європейську шкали здійснюється наступним чином:

Шкала оцінювання за ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності/Local grade	Оцінка ЄКТС/ ECTS grade		Оцінка за національною шкалою/ National grade
90 – 100	A	Excellent	Зараховано/Passed
82-89	B	Good	
74-81	C		
64-73	D	Satisfactory	
60-63	E		
35-59	FX	Fail	Не зараховано/Fail
1-34	F		

4. МЕТА ТА ВИМОГИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ З ДИСЦИПЛІНИ

Навчальним планом передбачено виконання контрольної роботи, яка повинна не тільки забезпечити контроль самостійної роботи студента, але і допомогти йому ознайомитися з методикою ряду економічних розрахунків.

Мета виконання контрольної роботи - поглиблення і закріплення теоретичних знань, придбання практичних навичок і їх застосування для рішення управлінських задач.

Контрольна робота складається з двох частин: теоретичної і практичної.

У теоретичній частині студент повинен показати знання теоретичних основ тем, що викладаються, освітлюючи теорію питання на основі вивчення і узагальнення економічної і спеціальної літератури, рішень законодавчих і виконавчих органів. Бажано

висвітлювати питання теми на прикладі конкретного підприємства. Найбільш наочно і переконливо виглядає та робота, яка ілюструється таблицями, схемами, діаграмами з конкретними даними. Необхідно також, де це можливо, прикладати виписки з планових і звітних документів підприємства за темою контрольної роботи і аналізувати їх.

У практичній частині потрібно навести рішення задач. При цьому необхідно привести формулу для розрахунку з поясненням буквених позначень і вказівкою одиниць вимірювання. Після цього, підставивши числові значення, розрахувати. Зробити висновки.

Робота повинна бути оформлена на листах формату А4 і мати титульний лист, розбірливо і акуратно. При виконанні роботи потрібно виділяти заголовки питань, що висвітлюються. Сторінки пронумерувати. Доцільно цифрові дані звести в таблиці, оформити у вигляді схем і графіків. При цьому таблиці повинні бути обов'язково пронумеровані і озаглавлені. Графічний і табличний матеріал повинен бути оформлений відповідно до рекомендацій по оформленню текстових документів. Список використаної літератури приводиться в кінці роботи в алфавітному порядку. Оформлення згідно з вимогами нормативних документів. При посиланні на джерело в роботі вказується порядковий номер в переліку використаної літератури.

Вибір варіанта контрольної роботи відбувається за першою літерою прізвища.

№ варіанта	Перша буква прізвища
№ 1	А, Б
№ 2	В, Г
№ 3	Д, Е, Є, Ж
№ 4	З, І, К
№ 5	Л, М
№ 6	Н, О, П
№ 7	Р, С, Т
№ 8	У, Ф, Х
№ 9	Ц, Ч, Ш
№ 10	Щ, Ю, Я

Виконана робота представляється студентом на рецензування у встановлені терміни. Якщо робота не зарахована, то після виправлення помилок з урахуванням усіх зауважень рецензента студент знов подає на рецензування разом з попередньою рецензією.

Контрольна роботи, виконана за варіантом, що не відповідає першій літері прізвища, повертається студенту без розгляду.

Робота зараховується за результатами співбесіди з викладачем.

5. ЗАВДАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ЇХ ВИКОНАННЯ

ВАРІАНТ 1

Теоретична частина

1. Класифікація витрат.
2. Форми стимулювання економії ресурсів

Практична частина

Завдання 1

У звітному році собівартість товарної продукції склала 300 млн. грн., що зумовило витрати на 1 грн. товарної продукції – 0,92 грн. У плановому році витрати на 1 грн. товарної продукції встановлені в розмірі 0,85 грн. Обсяг виробництва продукції збільшиться на 5%. Визначте собівартість товарної продукції планового року.

Завдання 2

Необхідно розрахувати, починаючи з якого обсягу виробництва, використання устаткування забезпечить отримання прибутку, якщо очікує мі від його експлуатації постійні витрати за період складуть 60 тис. грн., змінні витрати за одну годину роботи устаткування 360 грн., при цьому час обробки одного виробу складає 20 хвилин. Інші змінні витрати на матеріали та заробітну плату в інших місцях виникнення витрат оцінюються в 60 грн. на один виріб. Ціна виробу 220 грн.

ВАРІАНТ 2

Теоретична частина

1. Сутність управління витратами.
2. Цілі, завдання та структура бюджетів на підприємстві.

Практична частина

Завдання 1

Собівартість товарної продукції підприємства за звітний рік 600 тис. грн. У наступному році планується підвищити продуктивність праці на 6%, а середню заробітну плату на 4%. Обсяг виробництва планується збільшити на 6%. Питома вага витрат на оплату праці в собівартості продукції – 8%, постійних витрат – 12%. Визначити відсоток зниження собівартості та отриману економію під впливом зазначених факторів, за умови, що розмір постійних витрат залишається незмінним.

Завдання 2

Визначити додатковий випуск продукції для збільшення прибутку в другому кварталі на 10%. В першому кварталі було вироблено 12 тис. виробів по ціні 80 грн. за одиницю. Постійні витрати складають 60 тис. грн., змінні витрати на одиницю 50 грн.

ВАРІАНТ 3

Теоретична частина

1. Принципи управління витратами.
2. Передумови і сфера застосування системи «Витрати-випуск-прибуток».

Практична частина

Завдання 1

На підприємстві планується економія матеріалів за рахунок зниження їх норм витрат на 5% і за рахунок зниження цін на них на 2%. За звітний період собівартість склала 80 тис. грн., витрати на матеріали 48 тис. грн. Обсяг виробництва планується

збільшити на 6%, при рості постійних витрат на 3%. Визначити вплив зазначених факторів на собівартість продукції та економію отриману в результаті реалізації даних заходів. Частка постійних витрат у собівартості продукції – 25%.

Завдання 2

Проаналізувати, що ефективніше: купувати комплектуючі деталі чи виробляти на підприємстві. При виготовленні деталі власними силами постійні витрати, пов'язані з утриманням технологічної лінії по виготовленню цих деталей складають 18 тис. грн., а змінні витрати на деталь – 6 грн. Купівельна вартість деталі складає 12 грн.

ВАРІАНТ 4

Теоретична частина

1. Методи управління витратами: абсорпшен-костинг, таргет-костинг,.
2. Методика оптимізації запасів та інтервалів поставки матеріалів.

Практична частина

Завдання 1

Необхідно розрахувати, починаючи з якого обсягу виробництва, використання устаткування забезпечить отримання прибутку, якщо очікуємі від його експлуатації постійні витрати за період складуть 100 тис. грн., змінні витрати за одну годину роботи устаткування 360 грн., при цьому час обробки одного виробу складає 20 хвилин. Інші змінні витрати на матеріали та заробітну плату в інших місцях виникнення витрат оцінюються в 80 грн. на один виріб. Ціна виробу 220 грн.

Завдання 2

На підприємстві планується економія матеріалів за рахунок зниження їх норм витрат на 5% і за рахунок зниження цін на них на 2%. За звітний період собівартість складала 80 тис. грн., витрати на матеріали 48 тис. грн. Обсяг виробництва планується збільшити на 6%, при рості постійних витрат на 3%. Визначити вплив зазначених факторів на собівартість продукції та економію отриману в результаті реалізації даних заходів. Частка постійних витрат у собівартості продукції – 25%.

ВАРІАНТ 5

Теоретична частина

1. Методи управління витратами: стандарт-костинг, директ-костинг.
2. Форми стимулювання економії ресурсів.

Практична частина

Завдання 1

У звітному році собівартість товарної продукції складала 280 млн. грн., що зумовило витрати на 1 грн. товарної продукції – 0,89 грн. У плановому році витрати на 1 грн. товарної продукції встановлені в розмірі 0,86 грн. Обсяг виробництва продукції збільшиться на 5%. Визначте собівартість товарної продукції планового року.

Завдання 2

Визначити додатковий випуск продукції для збільшення прибутку в другому кварталі на 10%. В першому кварталі було вироблено 12 тис. виробів по ціні 70 грн. за одиницю. Постійні витрати складають 60 тис. грн., змінні витрати на одиницю 45 грн.

ВАРІАНТ 6

Теоретична частина

1. Методи управління витратами: кайдзен-костинг, бенчмаркінг витрат
2. Вплив структури витрат на прибутковість підприємства за умов динамічної операційної діяльності.

Практична частина

Завдання 1

Собівартість товарної продукції підприємства за звітний рік 800 тис. грн. У наступному році планується підвищити продуктивність праці на 5%, а середню заробітну плату на 2%. Обсяг виробництва планується збільшити на 10%. Питома вага витрат на оплату праці в собівартості продукції – 12%, постійних витрат – 30%. Визначити відсоток зниження собівартості та отриману економію під впливом зазначених факторів, за умови, що розмір постійних витрат залишається незмінним.

Завдання 2

Проаналізувати, що ефективніше: купувати комплектуючі деталі чи виробляти на підприємстві. При виготовленні деталі власними силами постійні витрати, пов'язані з утриманням технологічної лінії по виготовленню цих деталей складають 15 тис. грн., а змінні витрати на деталь – 5 грн. Купівельна вартість деталі складає 10 грн.

ВАРІАНТ 7

Теоретична частина

1. Функціональний аспект системи управління витратами.
2. Показники CVR-аналізу та їх роль в оцінюванні роботи

Практична частина

Завдання 1

У звітному році собівартість товарної продукції склала 300 млн. грн., що зумовило витрати на 1 грн. товарної продукції – 0,92 грн. У плановому році витрати на 1 грн. товарної продукції встановлені в розмірі 0,85 грн. Обсяг виробництва продукції збільшиться на 5%. Визначте собівартість товарної продукції планового року.

Завдання 2

Необхідно розрахувати, починаючи з якого обсягу виробництва, використання устаткування забезпечить отримання прибутку, якщо очікує мі від його експлуатації постійні витрати за період складуть 60 тис. грн., змінні витрати за одну годину роботи устаткування 360 грн., при цьому час обробки одного виробу складає 20 хвилин. Інші змінні витрати на матеріали та заробітну плату в інших місцях виникнення витрат оцінюються в 60 грн. на один виріб. Ціна виробу 220 грн.

ВАРІАНТ 8

Теоретична частина

1. Організаційний та мотиваційний аспекти системи управління витратами.
2. Методи оцінювання матеріалів у запасах.

Практична частина

Завдання 1

Собівартість товарної продукції підприємства за звітний рік 600 тис. грн. У наступному році планується підвищити продуктивність праці на 6%, а середню заробітну

плату на 4%. Обсяг виробництва планується збільшити на 6%. Питома вага витрат на оплату праці в собівартості продукції – 8%, постійних витрат – 12%. Визначити відсоток зниження собівартості та отриману економію під впливом зазначених факторів, за умови, що розмір постійних витрат залишається незмінним.

Завдання 2

Визначити додатковий випуск продукції для збільшення прибутку в другому кварталі на 10%. В першому кварталі було вироблено 12 тис. виробів по ціні 80 грн. за одиницю. Постійні витрати складають 60 тис. грн., змінні витрати на одиницю 50 грн.

ВАРІАНТ 9

Теоретична частина

1. Методи та способи калькулювання собівартості продукції.
2. Переваги та недоліки бюджетування.

Практична частина

Завдання 1

На підприємстві планується економія матеріалів за рахунок зниження їх норм витрат на 5% і за рахунок зниження цін на них на 2%. За звітний період собівартість складала 80 тис. грн., витрати на матеріали 48 тис. грн. Обсяг виробництва планується збільшити на 6%, при рості постійних витрат на 3%. Визначити вплив зазначених факторів на собівартість продукції та економію отриману в результаті реалізації даних заходів. Частка постійних витрат у собівартості продукції – 25%.

Завдання 2

Проаналізувати, що ефективніше: купувати комплектуючі деталі чи виробляти на підприємстві. При виготовленні деталі власними силами постійні витрати, пов'язані з утриманням технологічної лінії по виготовленню цих деталей складають 18 тис. грн., а змінні витрати на деталь – 6 грн. Купівельна вартість деталі складає 12 грн.

ВАРІАНТ 10

Теоретична частина

1. Сутність витрат. Структура витрат
2. Контроль витрат в умовах застосування системи гнучких кошторисів.

Практична частина

Завдання 1

Необхідно розрахувати, починаючи з якого обсягу виробництва, використання устаткування забезпечить отримання прибутку, якщо очікуємі від його експлуатації постійні витрати за період складуть 100 тис. грн., змінні витрати за одну годину роботи устаткування 360 грн., при цьому час обробки одного виробу складає 20 хвилин. Інші змінні витрати на матеріали та заробітну плату в інших місцях виникнення витрат оцінюються в 80 грн. на один виріб. Ціна виробу 220 грн.

Завдання 2

На підприємстві планується економія матеріалів за рахунок зниження їх норм витрат на 5% і за рахунок зниження цін на них на 2%. За звітний період собівартість складала 80 тис. грн., витрати на матеріали 48 тис. грн. Обсяг виробництва планується збільшити на 6%, при рості постійних витрат на 3%. Визначити вплив зазначених факторів на собівартість продукції та економію отриману в результаті реалізації даних заходів. Частка постійних витрат у собівартості продукції – 25%.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Витрати підприємства - обсяг спожитих ресурсів, необхідних для здійснення підприємством господарської діяльності.

Собівартість продукції - виражені в грошовій формі поточні витрати підприємств на підготовку до виробництва, виготовлення і реалізацію продукції (робіт, послуг).

На підприємстві планують і визначають фактичний рівень витрат в наступних аспектах:

- *кошторис витрат* на виробництво продукції. Кошторис витрат на виробництво - це витрати підприємства, пов'язані з його основною діяльністю за певний період часу, незалежно від того, чи відносяться вони на собівартість продукції в цьому періоді, чи ні. Витрати групуються за такими економічними елементами: матеріальні витрати; витрати на оплату праці; відрахування на соціальні заходи; амортизація; інші операційні витрати;

- *виробнича собівартість*. Включає: прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати, змінні загальновиробничі та постійні розподілені загальновиробничі витрати;

- *собівартість реалізованої продукції*. Включає: виробничу собівартість, нерозподілені постійні загальновиробничі витрати, наднормативні виробничі витрати;

- *повна собівартість*. Включає: виробничу собівартість, адміністративні витрати, витрати на збут, інші витрати;

- *калькуляції окремих виробів*. Калькулювання собівартості продукції - процес визначення собівартості одиниці продукції шляхом додавання складових собівартості. Орієнтовний перелік калькуляційних статей: прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати, загальновиробничі витрати, адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати;

- *витрати на одну гривню товарної продукції (B_2)* розраховують за формулою:

$$B_2 = \frac{C}{ТП},$$

де C - собівартість продукції, грн.;

$ТП$ – обсяг товарної продукції, грн.;

- *відсоток зниження собівартості* за техніко-економічними чинниками.

Загальний відсоток зниження собівартості продукції ($\Delta C_{заг}$) знаходять за формулою:

$$\Delta C_{заг} = \Delta C_{пп} + \Delta C_o + \Delta C_m,$$

де $\Delta C_{пп}$ – відсоток зниження собівартості продукції у зв'язку з ростом продуктивності праці;

ΔC_o - відсоток зниження собівартості продукції у зв'язку з ростом обсягу виробництва;

ΔC_m – відсоток зниження собівартості продукції у зв'язку зі змінами норм та цін на матеріали.

$$\Delta C_{пп} = \left(1 - \frac{I_{зн}}{I_{нн}}\right) \times Д_{зн} \times 100,$$

де $I_{зн}$ – індекс заробітної плати;

$I_{пн}$ – індекс продуктивності праці;

$Дзн$ – частка заробітної плати з відрахуваннями у собівартості продукції.

$$\Delta Co = (1 - \frac{I_{пн}}{I_o}) \times Д_{пн} \times 100,$$

де $I_{пн}$ – індекс умовно-постійних витрат;

I_o – індекс обсягу виробництва;

$Д_{пн}$ – частка умовно-постійних витрат у собівартості продукції.

$$\Delta C_m = (1 - I_n \times I_{ц}) \times Д_m \times 100,$$

де I_n – індекс норм на матеріали;

$I_{ц}$ – індекс цін на матеріали;

$Д_m$ – частка матеріальних витрат у собівартості продукції.

$$C_{пл} = C_{зв} \times I_o \times \frac{100 - \Delta C}{100},$$

де $C_{пл}$ – планова собівартість продукції, грн.;

$C_{зв}$ – собівартість звітного періоду, грн.

Поряд з традиційною системою управління витратами (визначення повної собівартості) на підприємствах застосовують також інші системи управління витратами, зокрема систему «директ-костинг».

Система «директ-костинг» – система неповного включення витрат в собівартість продукції тільки в частині змінних витрат; постійні витрати не включають в розрахунок собівартості виробів, а як витрати даного періоду списують з одержаного прибутку протягом того періоду, в якому вони були здійснені.

Розмір прибутку розраховується за формулою:

$$\Pi = Ц \times O - B_{зм_o} \times O - B_{пост},$$

де Π – прибуток, грн..

$Ц$ – ціна одиниці продукції, грн.;

O – обсяг продукції в натуральному виразі;

$B_{зм(o)}$ – витрати змінні на одиницю продукції, грн.;

$B_{пост}$ – витрати постійні за період, грн.

Дану інформацію можна використовувати при визначенні критичного обсягу виробництва, при ухваленні рішень: оптимізації асортименту продукції, зміни ціни, доцільності виготовлення комплектуючих, ухваленні додаткового замовлення тощо.

Критичний обсяг визначають за формулою:

$$O_{кр} = \frac{B_{пост}}{Ц - B_{зм_o}} = \frac{B_{пост}}{МД_o},$$

- $O_{кр}$ – критичний обсяг виробництва (беззбитковий), кількість одиниць продукції;

- $МД_o$ – маржинальний дохід на одиницю продукції.

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна (базова)

1. Ахновська І., Болгов В. Управління витратами: навч. посіб. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2020. 156 с.
2. Матвєєва Н. М., Славута О. І. Управління витратами: навч. посіб. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2020. 157 с.
3. Ющишина Л.О. Менеджмент ресурсів та витрат: курс лекцій. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі українки, 2022. 103 с.
4. Шандова Н.В., Мешкова-Кравченко Н.В., Латкіна С.А. Економіка підприємства: навч. посіб. Херсон: Книжкове видавництво ФОП Вишемирський В.С., 2021. 336 с.

Додаткова

5. Чорна М.В., Смірнова П.В., Бугріменко Р.М. Управління витратами: навч. посіб. Харків, 2017. 166 с.
6. Скоробогатова Н.Є. Бюджетування в управлінні: конспект лекцій. Київ: КПП ім. Ігоря Сікорського, 2023. 155 с.
7. Управління витратами: практикум / за заг. ред.. М.Г. Грещака. Київ: КНЕУ, 2011. 190 с.
8. Цал-Цалко Ю. С. Витрати підприємства: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2002. 656 с.
9. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
10. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> .
11. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 01.04.2011 р. № 2464-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2464-17>.
12. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>
13. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: Наказ Міністерства фінансів України від 27.04. 2000 р. № 92. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>.
14. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи»: Наказ Міністерства фінансів України від 18.10.1999 р. № 242. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99>
15. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: Наказ Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>
16. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»: Наказ Міністерства фінансів України від 29.11.99 № 290. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>
17. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>.